

Elämänkatsomustieto ja laaja-alainen osaaminen vuosiluokkakokonaisuuksissa 1-2

Elämänkatsomustiedon oppiaineeseen kuuluvat olennaisesti alkuopetuksessa laaja-alaisen osaamisen sisällöistä alakohdat L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen sekä L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.

Ajattelun ja oppimaan oppimisen erilaiset taidot korostuvat lähes kaikissa tavoitteissa ja sisällöissä. Oman ajattelun tunnistaminen ja ymmärtäminen on tärkeä pohja koko elämänkatsomustiedon tavoitteiden saavuttamisen osana. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu korostuvat sekä oppiaineen sisällöissä että elämänkatsomustiedon ryhmän koostumuksessa ja oppiaineen opiskelun toteutustavoissa.

Alkuopetusikäisten oppilaiden opiskelussa myös L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidotosaamisalue on merkityksellinen, koska oppisisällöissä moni asia käsitellään lapsen arjen kokemusten kautta.

Laaja-alaisen osaamisen alueet L4 Monilukutaito, L5 Tietoja viestintäteknologinen osaaminen, L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys sekä L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen painottuvat niiltä osin kuin niitä on mahdollista sitoa lapsen arkikokemuksiin.

Johdanto vuosiluokille 1-2

Elämänkatsomustietoa saatetaan opettaa luokka-asterajat ylittävissä yhdysryhmissä. Lisäksi elämänkatsomustiedon ryhmissä on runsaasti oppilaita, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Nämä asiat täytyy ottaa huomioon tavoitteiden asettelussa ja opetuksen käytännön järjestelyissä. Oppiaineen luonteeseen kuuluu ajatusprosessien kehittyminen, mikä tarkoittaa sitä, että prosessi on yhtä tärkeä kuin lopullinen tuotos. Oppilaan ikä ja kokemusmaailman tuntemus on keskeistä sisältöjen painottamisessa. Opettajan on hyvä olla valppaana muuttamaan suunnitelmiaan tarvittaessa.

Elämänkatsomustiedossa ryhmä voi koostua toisilleen muuten tuntemattomista oppilaista. Ryhmäytämisen pitää olla tietoista, sillä ryhmän turvalliseksi kokeminen ei ole automaattista. Oppilailla on erilaisia tuen tarpeita, ja opettajan pitää oppia tuntemaan oppilaansa ja ryhmänsä turvallisen ja avoimen psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön luomiseksi.

On oppilaita, joille keskusteleminen ei ole aina sopiva työskentelymuoto. Oman osaamisen esiin tuomiseen pitää olla olemassa erilaisia vaihtoehtoja, esimerkiksi projektit yksin tai ryhmässä. Vihkotyöskentely mahdollistaa oman oppimisprosessin dokumentoinnin ja seuraamisen. Dokumentoimiseen voidaan käyttää myös portfolioa, valotai videokuvausta.

Lukuvuoden alussa käydään läpi elämänkatsomustiedon tavoitteet. Opettajan on hyvä lukuvuoden alussa perehtyä opetusryhmään sekä koulussa käytettävissä oleviin materiaaleihin. Kaikille ryhmille sopivaa tai uusien opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista materiaalia ei välttämättä löydy valmiina. Opettaja voi painottaa oppisisältöjä ryhmän mielenkiinnon kohteiden ja ajankohtaisen tilanteen mukaan. Tämä antaa opettajalle liikkumavaraa ja joustavuutta opiskeltavien sisältöjen painotusten valinnassa.

Lukuvuoden aikana tuotetaan esimerkiksi vihkotehtäviä tai projektitöitä, joihin voi lukuvuoden loppupuolella palata. Katsomuksellisen oppimisen arvioinnissa koe ei välttämättä ole ainoa sopiva tapa. Painotetaan oppilaalle pitkäjänteisen työnteon merkitystä ja sitä, että ajatteleva vaatii aikaa. Oman katsomuksen rakentaminen on elinikäinen prosessi.

Tutustutaan erilaisiin elämäntapoihin lähiympäristössä. Oman identiteetin rakentaminen tapahtuu vähitellen. Siihen tarvitaan monipuolista tietoa. Erilaisia elämänvalintoja tulisi tehdä tiedon perusteella. Pohditaan, mitkä ovat luotettavia tietolähteitä. Käydään läpi tieteellisen maailmankuvan perusteita. Vertaillaan erilaisia maailmankuvia ja niiden käsityksiä oikeasta ja väärästä tai ihmisoikeuksista. Suhteutetaan omia näkemyksiä muiden näkemyksiin.

Elämänskatsomustiedon opetuksen tavoitteet ja sisällöt 1. vuosiluokalla

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L4 Monilukutaito
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

harjoittelee vuoron odottamista, vuoron antamista ja kuuntelemiseen keskittymistä. Tätä tavoitellaan esimerkiksi niin, että mietitään valitusta aiheesta oma mielipide, kerrotaan oma mielipide vuorollaan ja keskustellaan.

harjoitellaan toisten ajattelun kuuntelemista myös erilaisten tarinoiden, kertomusten ja dokumenttien kautta.

1.luokan sisältöjä:
perhe, harrastukset ja kaverit

T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

Oppilas

rohkaistuu ajattelun ja tunteiden ilmaisuun esimerkiksi musiikin, kuvataiteen, draaman, liikunnan tai kirjoittamisen kautta.

harjoittelee tunnistamaan itsestä ja toisista erilaisia tunteiden ilmenemistapoja.

1.luokan sisältöjä:
mistä asioista pidät? Mistä et pidä?
mikä saa iloiseksi? Mikä saa surulliseksi?
missä tunteet tuntuvat?

T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Oppilas

harjoittelee toisten kuuntelemista. Kuunteleminen on edellytys toisten ajattelun ymmärtämiselle.

harjoittelee olemaan vähättelemättä tai suuttumatta erilaisesta tavasta ajatella.

1.luokan sisältöjä:
kuuntelee ensin toisen kertomaa ja kertoo sen jälkeen, mitä jäi toisen puhumasta mieleen
harjoittelee tunnistamaan, millainen kuunteleminen tuntuu mukavalta, millainen ikävältä

T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

oppilas

harjoittelee kysymysten tekemistä arkikokemuksien herättämän ihmetyksen kautta. Opettajalla ei välttämättä ole suoraan vastauksia alkuopetusikäisten kysymyksiin, on siis hyvä valmistautua tiedonhakuun.

harjoittelee väitteiden perustelun opiskelua omien mielipiteiden perustelun kautta, esimerkiksi jalkapallo on hyvä harrastus, koska siinä saa liikuntaa ja kavereita.

1.luokan sisältöjä:
mitä mieltä olet jostain asiasta, kuten onko jäätelö hyvä välipala?
mitä asioita olet ihmetellyt?
mistä näihin kysymyksiin olet saanut vastauksia?

mistä vastauksia voi saada?

T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S3 Yhteiselämän perusteita	L4 Monilukutaito
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

pohtii arjen asioita, kuten mikä on reilua, onko joku asia oikein tai väärin, voiko joku asia olla samaan aikaan oikein ja väärin.

harjoittelee miettimään, miten paljon voi omalla toiminnallaan vaikuttaa, mitä seuraavaksi tapahtuu.

1.luokan sisältöjä:
missä tilanteissa olet kokenut, että jokin on epäreilua? (esimerkiksi pelit, sisarusuhteet)
mitä voi tehdä, ettei olisi epäreilua?

T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyttä

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S3 Yhteiselämän perusteita	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

oppilas

pohtii oikean ja väärän eroja satujen ja tarinoiden kautta. Esimerkiksi Tuhkimo, Pieni merenneito ja Ruma ankanpoikanen tai Pekka Töpöhäntä -kirjat sopivat teemaan.

havainnoi arkikokemuksia; jos tilanteessa on toiminut väärin, miten sitä voisi seuraavalla kerralla välttää.

1.luokan sisältöjä:
oikea ja väärä saduissa
milloin on itse toiminut oikein? Miltä silloin tuntui?
milloin on toiminut väärin? Miltä silloin tuntui?
omatunto

T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
	L4 Monilukutaito

oppilas

tutustuu lähiympäristön tapakulttuuriin, kuten suomalaiset vuotuisjuhlat ja niiden vaikutus koulun arkeen, esimerkiksi arkipyhät ja lomat.

voi perehtyä liputuspäiviin.

tutustuu eri kulttuurien vuotuistapoihin; jos on esimerkiksi muslimioppilas on ryhmässä tai luokalla, voidaan keskustella ramadanista.

1.luokan sisältöjä:
suomalaiset vuotuisjuhlat
oppilaiden kotien erilaiset juhlat
miten juhlintaan?

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S2 Erilaisia elämäntapoja	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S3 Yhteiselämän perusteita	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	tulevaisuuden rakentaminen

oppilas

ymmärtää, että yhteiselämän perusteisiin kuuluu hyvät käytöstavat, sovitut säännöt ja lait. Hän tietää myös, että niiden noudattamatta jättämisellä voi olla seurauksia.

havainnoi oman luokan, koulun ja kodin sääntöjä sekä tapoja.

pohtii ajankohtaisissa asioissa hyvän, oikean ja väärän eroja.

saa itsetuntemusta lisää esimerkiksi erilaisten leikkien ja kyselyiden kautta.

pohtii, mihin erilaisiin ryhmiin kuuluu: perhe, suku, kaverit, harrastukset, luokka, koulu, vantaalaislapsi. Millaisia tapoja näissä ryhmissä on? Miten erilaiset elämäntavat näkyvät koulun arjessa, esimerkiksi kouluruokailussa tai koulun juhliin osallistumisessa? Joihinkin ryhmiin kuuluu vapaaehtoisesti, joihinkin pakosta.

pohtii omaan lähiympäristöön liittyviä yhteiselämän käytäntöjä. Millaisia tapoja on eri luokissa tai harrastusryhmissä? Tai eri maissa?

1.luokan sisältöjä:
säännöt luokassa ja koulussa
mihin tarvitaan sääntöjä?
hyvät käytöstavat
millainen minä olen?
erilaisia ryhmiä ja niiden sääntöjä

T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
	L5 Tietoja viestintäteknologinen osaaminen
	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

oppilas
huolehtii omista tavaroista ja luokkaympäristöstä.

tutustuu koulun lähiluontoon ja omaan lähialueeseen.

oppii arvostamaan ja kunnioittamaan ympäristönsä omaleimaisuutta.

harjoittelee havainnoimaan elottoman ja elollisen luonnon eroa. Voidaan tehdä yhteistyötä alkuopetuksen ympäristöopin kanssa.

1.luokan sisältöjä:
tutustuu koulun lähiympäristöön.
pohtii, miksi omista tavaroista ja lähiympäristöstä pitää huolehtia.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet ja sisällöt 2. vuosiluokalla

Elämäkatsomustiedossa on yhdeksän eri tavoitetta, jotka lomittuvat osittain keskenään. Tavoitteen alta löytyy, mihin sisältöalueisiin ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuksiin ne liittyvät.

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L4 Monilukutaito
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

harjoittelee vuoron odottamista, vuoron antamista ja kuuntelemiseen keskittymistä. Tätä tavoitellaan esimerkiksi niin, että mietitään valitusta aiheesta oma mielipide, kerrotaan oma mielipide vuorollaan ja keskustellaan.

harjoitellaan toisten ajattelun kuuntelemista myös erilaisten tarinoiden, kertomusten ja dokumenttien kautta.

2.luokan sisältöjä: eläimet, pelit, leikit ja kouluasiat

T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S2 Erilaisia	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Oppilas

rohkaistuu ajattelun ja tunteiden ilmaisuun esimerkiksi musiikin, kuvataiteen, draaman, liikunnan tai kirjoittamisen kautta.

harjoittelee saman tunteen ilmaisua eri tilanteissa; joissakin tilanteissa pitää osata hillitä itsensä ja toisissa tilanteissa tuoda tunteensa julki.

vertailee pikkulapsen tunneilmaisua koululaisen tai aikuisen tapaan ilmaista sama tunne, esimerkiksi ilo tai suru.

2.luokan sisältöjä: miten eri ikäiset ilmaisevat samoja tunteita? miten itsehillintää voi harjoitella?
--

T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
elämään	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Oppilas

harjoittelee toisten kuuntelemista. Kuunteleminen on edellytys toisten ajattelun ymmärtämiselle.

harjoittelee olemaan vähättelemättä tai suuttumatta erilaisesta tavasta ajatella.

2.luokan sisältöjä:
harjoittelee tunnistamaan, miten omalla toiminnallaan voi saada toisen kokemaan tulevansa kuulluksi tai ärsyttää

T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

oppilas

harjoittelee kysymysten tekemistä arkikokemuksien herättämän ihmetyksen kautta. Opettajalla ei välttämättä ole suoraan vastauksia alkuopetusikäisten kysymyksiin, on siis hyvä valmistautua tiedonhakuun.

harjoittelee väitteiden perustelun opiskelua omien mielipiteiden perustelun kautta, esimerkiksi jalkapallo on hyvä harrastus, koska siinä saa liikuntaa ja kavereita.

2.luokan sisältöjä:
mielipiteen perustelun harjoittelua
vastakkaisen mielipiteen esittämisen harjoittelua
väitteiden perustelun paremmuuden tai huonommuuden pohtimista

T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S3 Yhteiselämän perusteita	L4 Monilukutaito
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

pohtii arjen asioita, kuten mikä on reilua, onko joku asia oikein tai väärin, voiko joku asia olla samaan aikaan oikein ja väärin.

harjoittelee miettimään, miten paljon voi omalla toiminnallaan vaikuttaa, mitä seuraavaksi tapahtuu.

2.luokan sisältöjä:
voiko sama asia olla sekä oikein että väärin?

miten voi itse vaikuttaa asioihin ja niiden seurauksiin?

T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyttä

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S3 Yhteiselämän perusteita	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

oppilas

havainnoi arkikokemuksia; jos tilanteessa on toiminut väärin, miten sitä voisi seuraavalla kerralla välttää.

pohtii, millainen on hyvä ihminen ja miten sellaiseksi voi itse tulla.

2.luokan sisältöjä:
kuka on hyvä ihminen? Miksi?
oikea ja väärä omassa arjessa

T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
	L4 Monilukutaito

oppilas

tutustuu lähiympäristön tapakulttuuriin, kuten suomalaiset vuotuisjuhlat ja niiden vaikutus koulun arkeen, esimerkiksi arkipyhät ja lomat.

pohtii, millainen on oman ryhmän, koulun ja Vantaan tapakulttuuri, esimerkiksi Vantaa-päivä ja maalaismarkkinat.

voi perehtyä liputuspäiviin.

tutustuu eri kulttuurien vuotuistapoihin; jos on esimerkiksi muslimioppilas on ryhmässä tai luokalla, voidaan keskustella ramadanista.

2.luokan sisältöjä:
liputuspäivien tarkempia syitä, kuten lasten päivä ja Kalevalan päivä
lähiympäristön juhlia

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S2 Erilaisia elämäntapoja	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S3 Yhteiselämän perusteita	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

oppilas

pohtii toisten ihmisten huomioimisen, auttamisen ja tasapuolisuuden merkitystä yhteiselämässä.

pohtii, mitä eroa on tavalla, säännöllä ja lailla. Mitä tapahtuisi, jos niitä ei olisi sääntöjä esimerkiksi liikenteessä?

pohtii ajankohtaisissa asioissa hyvän, oikean ja väärän eroja.

mieltii esimerkiksi kertomusten tai elokuvan pohjalta, miten ystäviä saadaan. Miten saa mukaan sellaisen, joka itse ei hakeudu toisten seuraan? Mikä tekee ihmisestä hyvän tai pahan?

hankkii tietoa maailman eri puolilla olevien lasten arkipäivästä ja ympäristöstä.

tutustuu lapsen oikeuksiin ikäkaudelle sopivalla tasolla, esimerkiksi Unicefilta löytyy teemaan sopivaa materiaalia.

2.luokan sisältöjä:

ystävyyys
toisten huomioiminen ja auttaminen
erilaisten paikkojen erilaiset säännöt
liikennesäännöt
säännön ja lain ero
lapset eri puolella maailmaa
lasten oikeuden maailmassa

T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet	laaja-alainen osaaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
	L5 Tietoja viestintäteknologinen osaaminen
	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

oppilas

huolettii omista tavaroistaan ja luokkaympäristöstä.

tutustuu koulun lähiluontoon ja omaan lähialueeseen.

oppii arvostamaan ja kunnioittamaan ympäristönsä omaleimaisuutta.

harjoittelee havainnoimaan elottoman ja elollisen luonnon eroa. Voidaan tehdä yhteistyötä alkuopetuksen ympäristöopin kanssa.

2.luokan sisältöjä:

tutustuu koulun lähiluontoon ja tekee havaintoja siitä.

pohtii, miksi ympäristöstä huolehtiminen on tärkeää.

havainnoi, mikä ympäristössä on elollista ja mikä elotonta.

Elämäkatsomustieto ja laaja-alainen osaaminen vuosiluokkakokonaisuuksissa 3-6
Vuosiluokilla 3-6 elämäkatsomustiedon oppiaineeseen kuuluvat olennaisesti laaja-alaisen osaamisen sisällöistä alakohdat L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen sekä L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu. Alempiin luokkiin verrattuna kulttuurinen osaaminen saa enemmän painoarvoa. Elämäkatsomustiedossa vuorovaikutuksella on iso merkitys, sillä monesti ryhmät koostuvat eri luokkien ja luokka-asteiden oppilaista.

Ajattelun ja oppimaan oppimisen erilaiset taidot korostuvat lähes kaikissa tavoitteissa ja sisällöissä. Oman ajattelun tunnistaminen ja ymmärtäminen on tärkeä pohja koko elämäkatsomustiedon tavoitteiden saavuttamisen osana. Ajattelun prosessien kehittäminen ja niiden dokumentoiminen korostuvat. Lisäksi L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu näkyy sekä oppiaineen sisällöissä että elämäkatsomustiedon ryhmän koostumuksessa ja oppiaineen opiskelun toteutustavoissa.

Vuosiluokkien 3.-6 oppilaiden opiskelussa L5 Tietoja viestintäteknologinen osaaminen sekä L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen syventyvät oppiainetyöskentelyssä; tvt-taitoja kerätään vuosien mittaan lisää. Tvt:n kautta voidaan myös hankkia erilaisia tietoja ja punnita niiden oikeellisuutta ja painoarvoa. Osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia käydään läpi lähiympäristöstä vähitellen laajempaan. Kestävän tulevaisuuden rakentamisessa lähdetään liikkeelle omista teoista lähiympäristössä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidotosaamisalue liittyy myös vuosiluokilla 3-6 elämäkatsomustiedon sisältöihin, mutta ei yhtä paljon kuin alemmilla luokilla. Laaja-alaisen osaamisen alueista L4 Monilukutaito liittyy elämäkatsomustiedon erilaisten tekstien ymmärtämiseen ja tulkintaan. Osa-alue L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys sitoutuu kouluarkeen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Pitkäjänteisellä työskentelyllä on suuri merkitys oppiaineen sisältöjen omaksumisessa.

Johdanto vuosiluokille 3-6

Elämäkatsomustietoa saatetaan opettaa luokka-asterajat ylittävissä yhdysryhmissä. Lisäksi elämäkatsomustiedon ryhmissä on runsaasti oppilaita, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Nämä asiat täytyy ottaa huomioon tavoitteiden asettelussa ja opetuksen käytännön järjestelyissä. Oppiaineen luonteeseen kuuluu ajatusprosessien kehittyminen, mikä tarkoittaa sitä, että prosessi on yhtä tärkeä kuin lopullinen tuotos.

Opettajan on tärkeä oppia ymmärtämään ikäluokan kokemusmaailmaa ja kiinnostuksen kohteita.

Elämänkatsomustiedossa ryhmä voi koostua toisilleen muuten tuntemattomista oppilaista. Ryhmäytymisen pitää olla tietoista, sillä ryhmän turvalliseksi kokeminen ei ole automaattista. Oppilailla on erilaisia tuen tarpeita, ja opettajan pitää oppia tuntemaan oppilaansa ja ryhmänsä turvallisen ja avoimen psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön luomiseksi.

On oppilaita, joille keskusteleminen ei ole aina sopiva työskentelymuoto. Oman osaamisen esiin tuomiseen pitää olla olemassa erilaisia vaihtoehtoja, esimerkiksi projektit yksin tai ryhmässä. Vihkotyöskentely mahdollistaa oman oppimisprosessin dokumentoinnin ja seuraamisen. Dokumentoimiseen voidaan käyttää myös portfolioa, valo- tai videokuvausta.

Lukuvuoden alussa käydään läpi elämänkatsomustiedon tavoitteet. Opettajan on hyvä lukuvuoden alussa perehtyä opetusryhmään sekä koulussa käytettävissä oleviin materiaaleihin. Kaikille ryhmille sopivaa tai uusien opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista materiaalia ei välttämättä löydy valmiina. Opettaja voi painottaa oppisisältöjä ryhmän mielenkiinnon kohteiden ja ajankohtaisen tilanteen mukaan. Tämä antaa opettajalle liikkumavaraa ja joustavuutta opiskeltavien sisältöjen painotusten valinnassa.

Lukuvuoden aikana tuotetaan esimerkiksi vihkotehtäviä tai projektitöitä, joihin voi lukuvuoden loppupuolella palata. Katsomuksellisen oppimisen arvioinnissa koe ei välttämättä ole ainoa sopiva tapa. Painotetaan oppilaalle pitkäjänteisen työnteon merkitystä ja sitä, että ajattelemisen vaatii aikaa. Oman katsomuksen rakentaminen on elinikäinen prosessi.

Tutustutaan erilaisiin elämäntapoihin lähiympäristössä. Oman identiteetin rakentaminen tapahtuu vähitellen. Siihen tarvitaan monipuolista tietoa. Erilaisia elämänvalintoja tulisi tehdä tiedon perusteella. Pohditaan, mitkä ovat luotettavia tietolähteitä. Käydään läpi tieteellisen maailmankuvan perusteita. Vertaillaan erilaisia maailmankuvia ja niiden käsityksiä oikeasta ja väärästä tai ihmisoikeuksista. Suhteutetaan omia näkemyksiä muiden näkemyksiin.

Vuosiluokilla 3–6 elämänkatsomustiedon luonteeseen kuuluu ajatusprosessien kehittyminen, mikä tarkoittaa sitä, että prosessi on yhtä tärkeä kuin lopullinen tuotos. 3.-6.-luokkalaisten kannalta tämä tarkoittaa sinnikkyiden vahvaa tukemista. Oivallusta voi edeltää monta epäonnistumista, minkä vuoksi on tärkeä yrittää uudelleen. Ajattelun tuloksia, omia näkemyksiä ja niiden perusteita harjoitellaan tuomaan julki eri tavoilla, kuten puhumalla, piirtämällä ja kirjoittamalla.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa tulee huomioida se, että 5. luokalla oppiainetta on kaksi vuosiviikkotuntia, muina vuosina yksi vuosiviikkotunti. Mikäli 5. ja 6. luokan oppilailla on yksi yhteinen elämänkatsomustiedon oppitunti, sen sisältö on hyvä rakentaa siten, että 5. luokan toisella oppitunnilla aihetta voi syventää. Viidennen luokan oppilaalla akateemisten opiskelutaitojen merkitys alkaa korostua, kun historian opiskelu alkaa ja ympäristöopin sisällöt laajenevat. 5.-6.luokkien opetuksessa on suotavaa huomioida oppiaineiden välinen yhteistyö. Esimerkiksi luonnontieteellisen tutkimuksen teorian ja tieteellisen maailmankuvan käsittely tukevat toisiaan, samoin historiaan linkitys maakeskeisestä maailmankuvasta aurinkokeskiseen maailmankuvaan.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet ja sisällöt 3.vuosiluokalla

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Käydään läpi erilaisia kertomuksia, tarinoita ja dokumentteja, joista löytää eettisiä ongelmia. Tunnistetaan oman arjen kokemukset eettisistä ongelmista ja niiden erilaisista ratkaisuista. Mietitään oikeudenmukaisia ratkaisuja eri tilanteisiin.

Oppilas

käsittelee eettisiä ongelmia eläytymisen kautta esimerkiksi erilaisten tekstien tai kuvamateriaalin pohjalta.

harjoittelee tunnistamaan omia eettisiä kokemuksiaan ja kertomaan niistä, esimerkiksi onko aina puhuttava totta, vaikka se loukkaisi toista. Mihin tarvitaan käytöstapoja?

pohtii, miten oikeudenmukaisuus toteutuu omassa arjessa kotona ja koulussa: onko tullut tunne epäreilusta kohtelusta tai saako toista suosia toisen kustannuksella.

3.vuosiluokan sisältöjä: oikeudenmukaisuus kotona ja koulussa käytöstavat ja valkoiset valheet
--

T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L4 Monilukutaito
S3 Yhteiselämän perusteita	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

harjoittelee omien mielipiteiden ilmaisua esimerkiksi puhuen ja kirjoittaen.

harjoittelee kuuntelemaan toisten mielipiteitä.

opettelee tunnistamaan hyvin perusteltuja väitteitä.

3.vuosiluokan sisältöjä:

mielipiteiden esittäminen ja perustelu esimerkiksi harrastuksista tai lempiruuista mielipiteen esittäminen puhumalla tai kirjoittamalla
--

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L4 Monilukutaito
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

pohtii, miten paljon omalla toiminnallaan voi vaikuttaa siihen, mitä seuraavaksi tapahtuu.

harjoittelee syy- ja seuraussuhteiden tunnistamista.

3.vuosiluokan sisältöjä: mielipiteiden esittäminen ja perustelu esimerkiksi harrastuksista tai lempiruuista mielipiteen esittäminen puhumalla tai kirjoittamalla
--

T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S2 Erilaisia elämäntapoja	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

pohtii, mitä tarkoittaa vastuun kantaminen.

harjoittelee huolehtimaan omista tavaroista ja välineistä.

mietti, miten voi vaikuttaa omaan hyvinvointiin.

käy keskustelua, miten toisten ihmisten kanssa tulee toimeen ja miten toisista ihmisistä pidetään huolta.

3.vuosiluokan sisältöjä: vastuu omista läksyistä ja kotitöistä huolehtiminen nuoremmista roskaamisen välttäminen

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S2-S4	laaja-alainen osaaminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L4 Monilukutaito
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen

Oppilas

tutustuu suomalaiseen kulttuuriperintöön, esimerkiksi maailmansyntytarinat ja Kalevala.

ottaa selvää, mistä eri kulttuureista lähtöisin olevia ihmisiä löytyy omasta et-ryhmästä, luokasta tai koulusta.

3.vuosiluokan sisältöjä:
maailmansyntytarina suomalaisessa perinteessä, esim. Kalevala
et-ryhmän kokemuksia erilaisista kulttuureista

T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

tutustuu omassa koulussa opiskeltaviin katsomusaineisiin, esimerkiksi nimiin, missä päin maailmaa ne ovat yleisiä ja mistä tunnuksista ne tunnistaa.

osaa pohtia, miten katsomuksellinen kirjo näkyy koulussa, esimerkiksi kouluruokailussa.

3.vuosiluokan sisältöjä:
selvittää, mitä katsomusaineita koulussa opetetaan
pohtii, miten paljon oppilaita missäkin katsomusaineryhmässä on

T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

S3 Yhteiselämän perusteita S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
--	---

Oppilas

pohtii, mitä itse ajattelee seuraavista asioista: hyvä elämä, mistä maailma on syntynyt, mitä ihmiselle tapahtuu kuoleman jälkeen.

3.vuosiluokan sisältöjä: oma käsitys maailman synnystä oma käsitys siitä, mitä ihmiselle tapahtuu kuoleman jälkeen
--

T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1S3 S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita	laaja-alainen osaaminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen
---	--

Oppilas

harjoittelee kertomaan, mitä itse ajattelee katsomuksellisista asioista.

opettelee kuuntelemaan muiden näkemyksiä.

3.vuosiluokan sisältöjä: kertoo omia näkemyksiään katsomuksellisista asioista kuuntelee toisten näkemyksiä
--

T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S3 S3 Yhteiselämän perusteita	laaja-alainen osaaminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
--	--

Oppilas

tutustuu lyhyesti lapsen oikeuksiin, ajankohdaksi sopii esimerkiksi 20. marraskuuta, jolloin on kansainvälinen lapsen oikeuksien päivä.

pohtii lapsen oikeuksien sisältöjä ja vertaa niiden toteutumista omaan arkeen.

3.vuosiluokan sisältöjä: Mikä on YK? lasten oikeudet
--

T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L5 Tietoja viestintätekniikkaa
S2 Erilaisia elämäntapoja	L6 Työelämätaidot ja yritys
S3 Yhteiselämän perusteita	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

harjoittelee kiinnittämään huomiota siihen, millainen lähiympäristö on ja mitä asioita siinä tapahtuu

pohtii, miten lapsi voi vaikuttaa omalla toiminnallaan oman ja lähiympäristönsä hyvinvointiin. Yhteistyötä voi tehdä esimerkiksi koulun oppilaskunnan tai keittiön kanssa.

3.vuosiluokan sisältöjä: missä asioissa lapsi voi vaikuttaa omaan ympäristöönsä?

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet 4. vuosiluokalla

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Käydään läpi erilaisia kertomuksia, tarinoita ja dokumentteja, joista löytää eettisiä ongelmia. Tunnistetaan oman arjen kokemukset eettisistä ongelmista ja niiden erilaisista ratkaisuista. Mietitään oikeudenmukaisia ratkaisuja eri tilanteisiin.

Oppilas

käsittelee eettisiä ongelmia eläytymisen kautta esimerkiksi erilaisten tekstien tai kuvamateriaalin pohjalta.

pohtii, miten oikeudenmukaisuus toteutuu omassa arjessa kotona ja koulussa: onko tullut tunne epäoikeudenmukaisuudesta kohtelusta. Saako toista suosia toisen kustannuksella?

4.vuosiluokan sisältöjä: riidat koulussa eri tilanteiden oikeudenmukaisia ratkaisuja; sovittelutoiminnan perusteita

T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L4 Monilukutaito
S3 Yhteiselämän perusteita	L5 Tietoja viestintätekniikkaa
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

harjoittelee omien mielipiteiden ilmaisua esimerkiksi puhuen ja kirjoittaen.

harjoittelee kuuntelemaan toisten mielipiteitä.

opettelee tunnistamaan hyvin perusteltuja väitteitä.

4.vuosiluokan sisältöjä: mielipiteen ja perusteluiden kirjoittaminen toisen mielipiteeseen vastaaminen
--

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L4 Monilukutaito
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

pohtii, miten paljon omalla toiminnallaan voi vaikuttaa siihen, mitä seuraavaksi tapahtuu.

harjoittelee syy- ja seuraussuhteiden tunnistamista.

4.vuosiluokan sisältöjä: erilaisten tapahtumien kulun havainnointia esimerkiksi tarinoiden tai sarjakuvien avulla kotona, koulussa tai kaveripiirissä koettujen ristiriitatilanteiden tunnistaminen ja vaihtoehtojen ratkaisujen etsiminen
--

T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S2 Erilaisia elämäntapoja	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

pohtii, mitä tarkoittaa vastuun kantaminen.

harjoittelee huolehtimaan omista tavaroista ja välineistä.

mieltii, miten voi vaikuttaa omaan hyvinvointiin.

käy keskustelua, miten toisten ihmisten kanssa tulee toimeen ja miten toisista ihmisistä pidetään huolta.

pohtii, mitkä asiat luonnossa ovat tärkeitä.

mieltii, mitkä ovat olleet merkityksellisiä luontokokemuksia.

4.vuosiluokan sisältöjä:
vastuu kaverisuhteissa
huolehtiminen luokan asioista
kotielämistä huolehtiminen
missä luonnonympäristössä viihtyy?

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S2-S4	laaja-alainen osaaminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L4 Monilukutaito
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen

Oppilas

tutustuu naapurimaiden kulttuuriperintöön esimerkiksi tarinoiden kautta.

ottaa selvää, mistä eri kulttuureista lähtöisin olevia ihmisiä löytyy omasta et-ryhmästä, luokasta tai koulusta.

tutustuu eri kulttuurien juhlaperinteisiin.

4.vuosiluokan sisältöjä:
maailmansyntytarinat naapurimaissa, esim. skandinaavisissa maissa
eri kulttuurien juhlaperinteet, alkaen omasta et-ryhmästä tai maista, joissa on matkustanut

T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

tutustuu omassa koulussa opiskeltaviin katsomusaineisiin, esimerkiksi niiden nimiin, missä päin maailmaa ne ovat yleisiä ja mistä tunnuksista ne tunnistaa.

osaa pohtia, miten katsomuksellinen kirjo näkyy koulussa, esimerkiksi kouluruokailussa.

4.vuosiluokan sisältöjä:
eri katsomusten näkyminen koulun arjessa, esimerkiksi kouluruokailu ja juhlat
eri katsomusten yleisyys eri puolella maailmaa

T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

pohtii, mitä itse ajattelee seuraavista asioista: hyvä elämä, mistä maailma on syntynyt, mitä ihmiselle tapahtuu kuoleman jälkeen.

pohtii, mitä ilman ei pärjää. Mikä tekee onnelliseksi? Saako omaa onnellisuutta lisätä toisten kustannuksella?

mieltii, miten oma ajattelu on muuttunut pikkulapsesta koululaiseksi.

4.vuosiluokan sisältöjä:
välttämättömyys ja ylellisyys
onnellisuus ja epäonni
oman ajattelun kehittyminen

T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S2 Erilaisia elämäntapoja	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

harjoittelee kertomaan, mitä itse ajattelee katsomuksellisista asioista.

opettelee kuuntelemaan muiden näkemyksiä.

4.vuosiluokan sisältöjä:
kertoo omia näkemyksiään katsomuksellisista asioista
kuuntelee toisten näkemyksiä

T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S3	laaja-alainen osaaminen
S3 Yhteiselämän perusteita	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Oppilas

tutustuu lapsen oikeuksiin, ajankohdaksi sopii esimerkiksi 20. marraskuuta, jolloin on kansainvälinen lapsen oikeuksien päivä.

pohtii lapsen oikeuksien sisältöjä ja vertaa niiden toteutumista omaan arkeen.

4.vuosiluokan sisältöjä:
YK:n ihmisoikeuksien julistuksen sisältöä ikäkaudelle sopivassa muodossa
lasten oikeuksien toteutuminen omassa arjessa

T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
S3 Yhteiselämän perusteita	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

--	--

Oppilas

harjoittelee kiinnittämään huomiota siihen, millainen lähiympäristö on ja mitä asioita siinä tapahtuu.

pohtii, miten lapsi voi vaikuttaa omalla toiminnallaan oman ja lähiympäristönsä hyvinvointiin. Yhteistyötä voi tehdä esimerkiksi koulun oppilaskunnan tai keittiön kanssa.

4.vuosiluokan sisältöjä:
miten voi itse vaikuttaa lähiympäristöön?
yhteistyön merkitys lähiympäristön parantamiseksi

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet 5. vuosiluokalla

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Käydään läpi erilaisia kertomuksia, tarinoita ja dokumentteja, joista löytää eettisiä ongelmia. Tunnistetaan oman arjen kokemukset eettisistä ongelmista ja niiden erilaisista ratkaisuista. Mietitään oikeudenmukaisia ratkaisuja eri tilanteisiin.

Oppilas

käsittelee eettisiä ongelmia tekstien pohjalta, yhteistyötä voi tehdä muun muassa äidinkielen ja kirjallisuuden kanssa.

harjoittelee omien kokemusten jakamista ja toisen asemaan asettumista esimerkiksi ilmaisuharjoitusten kautta.

harjoittelee pohtimaan eettisiä ulottuvuuksia eri tilanteissa, esimerkiksi saako varastaa, jos pelastaa sillä toisen hengen.

pohtii syy- ja seuraussuhteiden muodostumista esimerkiksi sarjakuvan piirtämisen avulla.

5.vuosiluokan sisältöjä:
lupaus ja sen pitäminen/ rikkominen
syy- ja seuraussuhteet; erilaisia ratkaisuja eri tilanteisiin

mistä eri paikoissa riidellään (perheet, suvut)

T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L4 Monilukutaito
S3 Yhteiselämän perusteita	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

harjoittelee omien mielipiteiden ilmaisua esimerkiksi puhuen ja kirjoittaen.

harjoittelee itselle vastakkaisten mielipiteiden ilmaisua esimerkiksi puhuen ja kirjoittaen.

etsii perusteluita eri mielipiteille.

5.vuosiluokan sisältöjä:

etsii aiheesta erilaisia mielipiteitä esimerkiksi lehtikirjoitteluista tai nettikirjoittelusta kertoo mielipiteensä puhuen tai kirjoittaen kouluun liittyvistä asioista, kuten kouluajat, oppituntien määrä ja laatu sekä kouluruokailu

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L4 Monilukutaito
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

harjoittelee tunnistamaan omia ajatuksia.

tutustuu ongelmiin, joihin on ratkaisuja enemmän kuin yksi, esimerkiksi millä perusteella valitsee itseä miellyttävän harrastuksen. Miten paljon harrastus vaatii aikaa tai rahaa? Missä sitä voi harrastaa ja kenen kanssa?

mietti ratkaisujen seurauksia.

5.vuosiluokan sisältöjä:

omien ajatusten kuunteleminen ja kuvaaminen eri tavoilla, esimerkiksi kirjoittamalla tai piirtämällä
kertoo omien harrastusten valintojen perusteita

T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S2 Erilaisia elämäntapoja	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

tutustuu, miten lapsen vastuu lisääntyy iän myötä.

mietti, miten voi vaikuttaa omaan ja lähiympäristön hyvinvointiin.

pohtii, mitä voi tehdä hyvinvoinnin parantamiseksi ja miten omalla toiminnallaan voi vaikuttaa luonnon hyvinvointiin.

5.vuosiluokan sisältöjä:

eri ikäisten vastuut

miten omassa perheessä vastuut jakautuvat perheenjäsenten kesken?

oman lähiympäristön hyvinvointiin vaikuttaminen

kierrätys

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S2-S4	laaja-alainen osaaminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L4 Monilukutaito
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen

Oppilas

tutustuu maailmanperintökohteisiin Suomessa.

perehtyy eri kulttuurien juhlaperinteisiin, esimerkiksi 5. luokalla muun Euroopan kulttuuriperintöön. 6.luokalla tarkasteltavaksi voi tulla muun maailman kulttuuriperinnöt.

tutustuu käsitteeseen monikulttuurisuus ja sen toteutumiseen omassa arjessa.

5.vuosiluokan sisältöjä:

maailmanperintökohteet Suomessa

eurooppalaisia juhlaperinteitä

monikulttuurisuus, suvaitsevaisuus ja rasismi

T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

tutustuu uskonnollisiin ja uskonnottomiin tapoihin käsittää maailmaa sekä niiden tunnuksiin, esimerkiksi risti, puolikuu tai kuusisakarainen tähti.

perehtyy lähialueiden eri katsomusten harjoituspaikkoihin, kuten kirkot ja moskeijat.

tutustuu katsomuksellisten käsitteisiin käsitteiden teisti, agnostikko ja ateisti kautta.

5.vuosiluokan sisältöjä:

uskonnollisen ja uskonnottoman maailmankuvan perusteita
katsomukselliset käsitteet (teisti, agnostikko ja ateisti)
eri katsomusten tunnuksot ja perussisällöt

T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

pohtii, mitä seurauksia on siitä, että ihmiset ajattelevat katsomusasioista eri tavoin.

mietti, mitkä asiat vaikuttavat omaan ajatteluun, esimerkiksi opetus, kaverit, perhe ja media.

5.vuosiluokan sisältöjä:

kuka/ mikä vaikuttaa ajatteluun?
miksi pitää opiskella?
mihin tietoa tarvitaan?
lähdekritiikki
omien opiskelutavoitteiden asettaminen

T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan

muiden katsomuksellisia kannanottoja

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S2 Erilaisia elämäntapoja	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

harjoittelee tilanteita, joissa on tärkeä tuoda oma katsomus esiin.

harjoittelee tunnistamaan tilanteet, joissa oman katsomuksen esiin tuomisella ei ole merkitystä tai se on haitaksi.

opettelee kuuntelemaan erilaisia katsomuksellisia kannanottoja esimerkiksi eri ihmisryhmien oikeuksista ja kohtelusta.

harjoittelee tuomaan oma katsomus esiin sellaisella tavalla, ettei se haasta tai kyseenalaista toisten katsomuksia.

5.vuosiluokan sisältöjä:

pohtii, missä tilanteissa ihmisten erilaiset katsomukset näkyvät

harjoittelee tuomaan oman näkemyksensä julki

harjoittelee kuuntelemaan toisia

T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S3	laaja-alainen osaaminen
S3 Yhteiselämän perusteita	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Oppilas

tutustuu ihmisoikeusetiikan eri osa-alueisiin kuten ihmisarvo ja ihmisoikeudet.

kertaa lapsen oikeuksien sisältöjä ja vertaa niiden toteutumista Suomessa ja muualla maailmassa.

5.vuosiluokan sisältöjä:

ihmisarvo

ihmisoikeudet

lasten oikeuksien toteutuminen Suomessa

T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
S3 Yhteiselämän perusteita	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

osaa pohtia, miten lapsi voi vaikuttaa omalla toiminnallaan oman ja lähiympäristönsä hyvinvointiin.

harjoittelee demokratian perusteita, jolloin voidaan tehdä oppiainerajat ylittävää yhteistyötä historian kanssa.

harjoittelee vaikuttamista myös koulun ulkopuolelle. Yhteistyötä voi tehdä esimerkiksi nuorisotoimen kanssa.

5.vuosiluokan sisältöjä:

demokratia

vaikuttaminen koulun sisällä, esimerkiksi oppilaskunnan toiminta

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet 6.vuosiluokalla

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Käydään läpi erilaisia kertomuksia, tarinoita ja dokumentteja, joista löytää eettisiä ongelmia. Tunnistetaan oman arjen kokemukset eettisistä ongelmista ja niiden erilaisista ratkaisuista. Mietitään oikeudenmukaisia ratkaisuja eri tilanteisiin.

Oppilas

käsittelee eettisiä ongelmia tekstien pohjalta, yhteistyötä voi tehdä muun muassa äidinkielen ja kirjallisuuden kanssa.

harjoittelee omien kokemusten jakamista ja toisen asemaan asettumista esimerkiksi ilmaisuharjoitusten kautta.

harjoittelee pohtimaan eettisiä ulottuvuuksia eri tilanteissa, esimerkiksi saako varastaa, jos pelastaa sillä toisen hengen.

pohtii syy- ja seuraussuhteiden muodostumista esimerkiksi sarjakuvan piirtämisen avulla.

tutustuu käsitteeseen oikeudenmukaisuus laajemmassa mittakaavassa, esim. Suomen ja muiden maiden vertailua.

6.vuosiluokan sisältöjä: eettiset käsitteet ja niiden soveltaminen oikeudenmukaisuus maailmassa eri tilanteiden oikeudenmukaisia ratkaisuja; sovittelutoiminnan perusteita

T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L4 Monilukutaito
S3 Yhteiselämän perusteita	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

harjoittelee omien mielipiteiden ilmaisua esimerkiksi puhuen ja kirjoittaen.

harjoittelee itselle vastakkaisten mielipiteiden ilmaisua esimerkiksi puhuen ja kirjoittaen.

etsii perusteluita eri mielipiteille.

harjoittelee, mikä on mielipiteen ja perustellun väitteen ero.

opettelee väitteiden perustelua myös muiden kuin omien mielipiteiden perustelulla, esimerkiksi väittelyiden ja mediakriittisyyden kautta.

harjoittelee media-analyysin taitoja esimerkiksi mainosten sisältöä tutkimalla.

6.vuosiluokan sisältöjä: hakee omista tai toisten mielipiteistä väitteitä ja perusteluja harjoittelee löytämään itselleen vastakkaisten mielipiteiden joukosta perustelut tutustuu erilaisiin mainoksiin ja mielipidekirjoituksiin ja harjoittelee tunnistamaan niistä perusteluja. harjoittelee perustellun väitteen ja mielipiteen eroa

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L4 Monilukutaito
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

opettelee suuntaamaan ajatuksia hyvään ja positiiviseen suuntaan.

tutustuu ongelmiin, joihin on ratkaisuja enemmän kuin yksi, esimerkiksi millä perusteella valitsee itseä miellyttävän harrastuksen. Miten paljon harrastus vaatii aikaa tai rahaa? Missä sitä voi harrastaa ja kenen kanssa?

mietti ratkaisujen seurauksia.

harjoittelee lukemaan erilaisia tilanteita, ympäristöjä ja niihin liittyviä kielenkäytön tapoja. Tässä voi tehdä yhteistyötä äidinkielen ja kirjallisuuden kanssa.

6.vuosiluokan sisältöjä:

harjoittelee tunnistamaan päättelyjen virheitä
harjoittelee korjaamaan omaa ajatteluaan
miten voi suunnata omia ajatuksia, esimerkiksi musiikin tai liikunnan kautta?
miten voi toisten kanssa keskustelemalla pohtia omia tunteitaan?
miten sanavalinnoilla tai äänenpainoilla voi vaikuttaa siihen, miltä ajatus kuulostaa?
mahdolliset ja mahdottomat harrastukset

T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
S2 Erilaisia elämäntapoja	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

mietti, miten voi vaikuttaa omaan ja lähiympäristön hyvinvointiin.

pohtii, mitä voi tehdä hyvinvoinnin parantamiseksi ja miten omalla toiminnallaan voi vaikuttaa luonnon hyvinvointiin (ostotottumukset, lajittelu, jakamistalous).

havainnoi luonnon monimuotoisuutta ja vertailee Suomea ja muuta maailmaa.

6.vuosiluokan sisältöjä:

mitä tarkoittaa itsestä vastuun ottaminen? Miten se näkyy omassa toiminnassa?
miten toisista vastuun ottaminen näkyy omassa toiminnassa?
luonnon monimuotoisuus eri puolella maailmaa

miksi luontoa pitää suojella?
ostotottumusten vaikutus ympäristön hyvinvointiin
mitä tarkoittaa luonnosta vastuun ottaminen?
miten luonnosta vastuun ottaminen näkyy omassa toiminnassa?

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S2-S4	laaja-alainen osaaminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L4 Monilukutaito
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen

Oppilas
tutustuu maailmanperintökohteisiin.

perehtyy eri kulttuurien juhlaperinteisiin.

tutustuu käsitteeseen monikulttuurisuus ja sen toteutumiseen omassa arjessa.

6.vuosiluokan sisältöjä:
kertaa suomalaisen kulttuurin ilmiöitä, osaa nimetä ja selittää niitä
eurooppalaisen ja maailman kulttuurin ilmiöitä
maailmanperintökohteet Suomen ulkopuolella
juhlaperinteitä muissa maanosissa
monikulttuurisuus Suomessa ja maailmassa

T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas
tutustuu uskonnonvapauden määritelmään.

perehtyy lähialueiden eri katsomusten harjoituspaikkoihin, kuten kirkot ja moskeijat.

tutustuu katsomuksellisten käsitteisiin käsitteiden teisti, agnostikko ja ateisti kautta.

6.vuosiluokan sisältöjä:
uskonnonvapaus
erilaisten katsomusten vaikutus eri puolilla maailmaa
maailmanuskonnot

erilaisten katsomusten luokittelun peruspiirteitä, esimerkiksi usko yhteen jumalaan tai moniin jumaliin
oman katsomuksen pohdinta ja perustelu
katsomukselliset ikärajat (milloin voi vanhempien luvalla liittyä tai erota, milloin ei enää tarvitse vanhempien lupaa)

T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S3 Yhteiselämän perusteita	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

pohtii, mitä seurauksia on siitä, että ihmiset ajattelevat katsomusasioista eri tavoin.

mietti, mitkä asiat vaikuttavat omaan katsomukselliseen ajatteluun, esimerkiksi opetus, kaverit, perhe ja media.

6.vuosiluokan sisältöjä:
harjoittelee asettamaan omalle oppimiselleen tavoitteita
pyrkii toimimaan asettamiensa tavoitteiden suuntaisesti
harjoittelee arvioimaan opiskelutavoitteiden toteutumista

T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1S3	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
S2 Erilaisia elämäntapoja	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen
S3 Yhteiselämän perusteita	

Oppilas

harjoittelee tilanteita, joissa on tärkeä tuoda oma katsomus esiin.

harjoittelee tunnistamaan tilanteet, joissa oman katsomuksen esiin tuomisella ei ole merkitystä tai se on haitaksi.

opettelee kuuntelemaan erilaisia katsomuksellisia kannanottoja esimerkiksi eri ihmisryhmien oikeuksista ja kohtelusta.

harjoittelee tuomaan oma katsomus esiin sellaisella tavalla, ettei se haasta tai kyseenalaista toisten katsomuksia.

6.vuosiluokan sisältöjä: opettelee ilmaisemaan ja perustelemaan omaa katsomuksellista ajatteluaan opettelee kuuntelemaan erilaisia katsomuksellisia kannanottoja
--

T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S3	laaja-alainen osaaminen
S3 Yhteiselämän perusteita	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Oppilas

tutustuu ihmisoikeusetiikan eri osa-alueisiin kuten ihmisarvo ja ihmisoikeudet.

kertaa lapsen oikeuksien sisältöjä ja vertaa niiden toteutumista Suomessa ja muualla maailmassa.

6.vuosiluokan sisältöjä: YK:n ihmisoikeuksien julistus lasten oikeuksien toteutuminen eri puolella maailmaa ihmisoikeusrikkomukset

T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään

Tavoitteisiin liittyvät

sisältöalueet S1-S4	laaja-alainen osaaminen
S1 Kasvaminen hyvään elämään	L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
S2 Erilaisia elämäntapoja	L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys
S3 Yhteiselämän perusteita	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	

Oppilas

osaa pohtia, miten lapsi voi vaikuttaa omalla toiminnallaan oman ja lähiympäristönsä hyvinvointiin.

harjoittelee demokratian perusteita, jolloin voidaan tehdä oppiainerajat ylittävää yhteistyötä historian kanssa.

harjoittelee vaikuttamista myös koulun ulkopuolelle. Yhteistyötä voi tehdä esimerkiksi nuorisotoimen kanssa.

6.vuosiluokan sisältöjä:
vastuullisen vaikuttamisen keinoja
koulun ulkopuolisiin asioihin vaikuttamisen alkeita

Elämänkatsomustieto ja laaja-alainen osaaminen vuosiluokkakokonaisuuksissa 7-9
Vuosiluokilla 7-9 elämänkatsomustiedon oppiaineeseen kuuluvat olennaisesti laaja-alaisen osaamisen sisällöistä alakohdat L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen. Alempiin luokkiin verrattuna kulttuurinen osaaminen saa selvästi enemmän painoarvoa. Erilaisista katsomuksellisista suuntauksista, eettisistä käsitteistä ja kulttuurisesta moninaisuudesta hankitaan lisää tietoa ja pyritään lisäämään ymmärrystä erilaisten kulttuurien ja katsomusten välillä. Ylemmillä koululuokilla korostuu oman toiminnan merkitys tulevaisuuden rakentamisessa. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja harjoitellaan erilaisissa mittakaavoissa. Siirrytään vaikuttamaan paikallisesta kohti laajempia vaikuttamiskenttiä.

Ajattelun ja oppimaan oppimisen erilaiset taidot (L1) korostuvat lähes kaikissa tavoitteissa ja sisällöissä myös yläkoulun puolella. Oman ajattelun tunnistaminen ja ymmärtäminen on tärkeä pohja koko elämänkatsomustiedon tavoitteiden saavuttamisen osana. Ajattelun prosessien kehittäminen ja niiden dokumentoiminen korostuvat. L5 Tietoja viestintäteknologinen osaaminen näkyy paitsi tiedon hankinnan välineenä myös omien projektien tuotantoväylänä. L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot -osaamisalue on elämänkatsomustiedossa mukana omista asioista huolehtimisessa.

Laaja-alaisen osaamisen alueista L4 Monilukutaito liittyy elämänkatsomustiedon erilaisten tekstien ymmärtämiseen ja tulkintaan. Ylemmillä luokilla tekstien ymmärtämiseen liittyy myös kriittisyyden harjoittelua. Opetellaan tunnistamaan ihmisiin vaikuttamisen keinoja. Osa-alue L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys sitoutuu kouluarkeen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Pitkäjänteisellä työskentelyllä on suuri merkitys oppiaineen sisältöjen omaksumisessa ja tulevaisuuteen suuntautumisessa.

Johdanto vuosiluokille 7-9

Elämänkatsomustietoa saatetaan opettaa luokka-asterajat ylittävissä yhdysryhmissä. Yläkoulussa vuosiluokilla 7-9 elämänkatsomustietoa opetetaan usein ryhmässä, jossa on yhden, kahden tai kolmen vuosiluokan oppilaita. Lisäksi elämänkatsomustiedon ryhmissä on runsaasti oppilaita, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Nämä asiat täytyy ottaa huomioon tavoitteiden asettelussa ja opetuksen käytännön järjestelyissä. Oppiaineen luonteeseen kuuluu ajatusprosessien kehittyminen, mikä tarkoittaa sitä, että prosessi on yhtä tärkeä kuin lopullinen tuotos. Opettajan on tärkeä oppia ymmärtämään ikäluokan kokemusmaailmaa ja kiinnostuksen kohteita.

Elämänkatsomustiedossa ryhmä voi koostua toisilleen muuten tuntemattomista oppilaista. Ryhmäytymisen pitää olla tietoista, sillä ryhmän turvallisiksi kokeminen ei ole automaattista. Oppilailla on erilaisia tuen tarpeita, ja opettajan pitää oppia tuntemaan oppilaansa ja ryhmänsä turvallisen ja avoimen psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön luomiseksi.

On oppilaita, joille keskusteleminen ei ole aina sopiva työskentelymuoto. Oman osaamisen esiin tuomiseen pitää olla olemassa erilaisia vaihtoehtoja, esimerkiksi projektit yksin tai ryhmässä. Vihkotyöskentely mahdollistaa oman oppimisprosessin dokumentoinnin ja seuraamisen. Dokumentoimiseen voidaan käyttää myös portfolioa, valo- tai videokuvausta.

Lukuvuoden alussa käydään läpi elämäncatsomustiedon tavoitteet. Opettajan on hyvä lukuvuoden alussa perehtyä opetusryhmään sekä koulussa käytettävissä oleviin materiaaleihin. Kaikille ryhmille sopivaa tai uusien opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista materiaalia ei välttämättä löydy valmiina. Opettaja voi painottaa oppisisältöjä ryhmän mielenkiinnon kohteiden ja ajankohtaisen tilanteen mukaan. Tämä antaa opettajalle liikkumavaraa ja joustavuutta opiskeltavien sisältöjen painotusten valinnassa.

Lukuvuoden aikana tuotetaan esimerkiksi vihkotehtäviä tai projektitöitä, joihin voi lukuvuoden loppupuolella palata. Katsomuksellisen oppimisen arvioinnissa koe ei välttämättä ole ainoa sopiva tapa. Painotetaan oppilaalle pitkäjänteisen työnteon merkitystä ja sitä, että ajatteleva vaatii aikaa. Oman katsomuksen rakentaminen on elinikäinen prosessi.

Tutustutaan erilaisiin elämäntapoihin lähiympäristössä. Oman identiteetin rakentaminen tapahtuu vähitellen. Siihen tarvitaan monipuolista tietoa. Erilaisia elämänvalintoja tulisi tehdä tiedon perusteella. Pohditaan, mitkä ovat luotettavia tietolähteitä. Käydään läpi tieteellisen maailmankuvan perusteita. Vertaillaan erilaisia maailmankuvia ja niiden käsityksiä oikeasta ja väärästä tai ihmisoikeuksista. Suhteutetaan omia näkemyksiä muiden näkemyksiin.

Vuosiluokilla 7–9 elämäncatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämäncatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Vuosiluokkakokonaisuus 7-9

Elämäncatsomustieto ja laaja-alainen osaaminen vuosiluokkakokonaisuuksissa 7-9
Vuosiluokilla 7-9 elämäncatsomustiedon oppiaineeseen kuuluvat olennaisesti laaja-alaisen osaamisen sisällöistä alakohdat L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Alempiin luokkiin verrattuna kulttuurinen osaaminen saa selvästi enemmän painoarvoa. Erilaisista katsomuksellisista suuntauksista, eettisistä käsitteistä ja kulttuurisesta moninaisuudesta hankitaan lisää tietoa ja pyritään lisäämään ymmärrystä erilaisten kulttuurien ja katsomusten välillä. Ylemmillä koululuokilla korostuu oman toiminnan merkitys tulevaisuuden rakentamisessa. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja harjoitellaan erilaisissa mittakaavoissa. Siirrytään vaikuttamaan paikallisesta kohti laajempia vaikuttamiskenttiä.

Ajattelun ja oppimaan oppimisen erilaiset taidot (L1) korostuvat lähes kaikissa tavoitteissa ja sisällöissä myös yläkoulun puolella. Oman ajattelun tunnistaminen ja ymmärtäminen on tärkeä pohja koko elämäncatsomustiedon tavoitteiden saavuttamisen osana. Ajattelun prosessien kehittäminen ja niiden dokumentoiminen

korostuvat. L5 Tietoja viestintäteknologinen osaaminen näkyy paitsi tiedon hankinnan välineenä myös omien projektien tuotantoväylänä. L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot -osaamisalue on elämäkatsomustiedossa mukana omista asioista huolehtimisessa.

Laaja-alaisen osaamisen alueista L4 Monilukutaito liittyy elämäkatsomustiedon erilaisten tekstien ymmärtämiseen ja tulkintaan. Ylemmillä luokilla tekstien ymmärtämiseen liittyy myös kriittisyyden harjoittelua. Opetellaan tunnistamaan ihmisiin vaikuttamisen keinoja. Osa-alue L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys sitoutuu kouluarkeen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Pitkäjänteisellä työskentelyllä on suuri merkitys oppiaineen sisältöjen omaksumisessa ja tulevaisuuteen suuntautumisessa.

Johdanto vuosiluokille 7-9

Elämäkatsomustietoa saatetaan opettaa luokka-asterajat ylittävissä yhdysryhmissä. Yläkoulussa vuosiluokilla 7-9 elämäkatsomustietoa opetetaan usein ryhmässä, jossa on yhden, kahden tai kolmen vuosiluokan oppilaita. Lisäksi elämäkatsomustiedon ryhmässä on runsaasti oppilaita, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Nämä asiat täytyy ottaa huomioon tavoitteiden asettelussa ja opetuksen käytännön järjestelyissä. Oppiaineen luonteeseen kuuluu ajatusprosessien kehittyminen, mikä tarkoittaa sitä, että prosessi on yhtä tärkeä kuin lopullinen tuotos. Opettajan on tärkeä oppia ymmärtämään ikäluokan kokemusmaailmaa ja kiinnostuksen kohteita.

Elämäkatsomustiedossa ryhmä voi koostua toisilleen muuten tuntemattomista oppilaista. Ryhmäytymisen pitää olla tietoista, sillä ryhmän turvallisiksi kokeminen ei ole automaattista. Oppilailla on erilaisia tuen tarpeita, ja opettajan pitää oppia tuntemaan oppilaansa ja ryhmänsä turvallisen ja avoimen psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön luomiseksi.

On oppilaita, joille keskusteleminen ei ole aina sopiva työskentelymuoto. Oman osaamisen esiin tuomiseen pitää olla olemassa erilaisia vaihtoehtoja, esimerkiksi projektit yksin tai ryhmässä. Vihkotyöskentely mahdollistaa oman oppimisprosessin dokumentoinnin ja seuraamisen. Dokumentoimiseen voidaan käyttää myös portfolioa, valo- tai videokuvausta.

Lukuvuoden alussa käydään läpi elämäkatsomustiedon tavoitteet. Opettajan on hyvä lukuvuoden alussa perehtyä opetusryhmään sekä koulussa käytettävissä oleviin materiaaleihin. Kaikille ryhmille sopivaa tai uusien opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista materiaalia ei välttämättä löydy valmiina. Opettaja voi painottaa oppisisältöjä ryhmän mielenkiinnon kohteiden ja ajankohtaisen tilanteen mukaan. Tämä antaa opettajalle liikkumavaraa ja joustavuutta opiskeltavien sisältöjen painotusten valinnassa.

Lukuvuoden aikana tuotetaan esimerkiksi vihkotehtäviä tai projektitöitä, joihin voi lukuvuoden loppupuolella palata. Katsomuksellisen oppimisen arvioinnissa koe ei välttämättä ole ainoa sopiva tapa. Painotetaan oppilaalle pitkäjänteisen työnteon merkitystä ja sitä, että ajatteleminen vaatii aikaa. Oman katsomuksen rakentaminen on elinikäinen prosessi.

Tutustutaan erilaisiin elämäntapoihin lähiympäristössä. Oman identiteetin rakentaminen tapahtuu vähitellen. Siihen tarvitaan monipuolista tietoa. Erilaisia elämänvalintoja tulisi tehdä tiedon perusteella. Pohditaan, mitkä ovat luotettavia tietolähteitä. Käydään läpi tieteellisen maailmankuvan perusteita. Vertaillaan erilaisia

maailmankuvia ja niiden käsityksiä oikeasta ja väärästä tai ihmisoikeuksista. Suhteutetaan omia näkemyksiä muiden näkemyksiin.

Vuosiluokilla 7–9 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämäkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Vuorokurssi 1/ 7.luokka S1 Katsomus ja kulttuuri

Tavoite T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	laaja-alainen osaaminen L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito
--	---

Oppilas
tutustuu käsitteisiin maailmankuva ja maailmankatsomus.

harjoittelee puhumaan omasta maailmankuvasta katsomuksellisia käsitteitä käyttäen.

käy elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja.

perehtyy katsomusvapauden käsitteeseen.

pohtii yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

Vuorokurssi 1/ 7.luokka sisältöjä:
maailmankuva
maailmankatsomus
katsomusvapaus
yhdenvertaisuus

Tavoite T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	laaja-alainen osaaminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen
---	--

Oppilas
ymmärtää käsitteen kulttuuri.

osaa pohtia suomalaisen kulttuurin ominaispiirteitä ja käsitellä monikulttuurisuutta.

osaa pohdinnassaan huomioida elämäkatsomustiedon ryhmän ja oman koulun kulttuurinen ja katsomuksellinen moninaisuus.

syventää kulttuurien tuntemusta lähialueesta kauemmas; alkaen Suomi, Eurooppa, länsimaat.

tutustuu Unescon maailmanperintökohteisiin Suomessa ja muualla.

seuraa kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Voi vertailla esimerkiksi suomalaista ja japanilaista kulttuuria.

Vuorokurssi 1/ 7.luokka sisältöjä:
kulttuuri
monikulttuurisuus
maailmanperintökohteet

Tavoite T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottoja ja uskonollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	laaja-alainen osaaminen L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L5 Tietoja viestintätekniikan osaaminen
--	--

Oppilas
perehtyy uskonollisiin ja uskonnottoihin maailmankuviin.

tutustuu maailmanuskontoihin, esimerkiksi kristinuskoon ja islamiin.

perehtyy eri katsomusten harjoituspaikkoihin ja niissä toimimiseen, kuten kirkot ja moskeijat.

käy läpi katsomuksellisten näkemysten erilaista kirjoa, esimerkiksi käsitteiden teisti, agnostikko ja ateisti kautta.

tutustuu sekulaariin humanismiin.

ymmärtää tieteellisen maailmankuvan perusteita. Tieteellisen tutkimuksen vaiheiden käsittelyssä voi tehdä yhteistyötä luonnontieteiden kanssa.

tutustuu eri katsomusten ja historian suhteisiin. On mahdollista tehdä oppiainerajat ylittävää yhteistyötä historian kanssa, esimerkiksi katsomuksellisten erimielisyyksien ja sotien syttymisen yhteyksiä eri aikoina.

Vuorokurssi 1/ 7.luokka sisältöjä:
uskonolliset ja uskonnottoiset maailmankuvat, niiden piirteitä ja kehityskulkuja
teismi ja ateismi
mono- ja polyteismi
maailmanuskonnot
tieteellinen maailmankuva

Tavoite T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	laaja-alainen osaaminen L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
---	--

Oppilas
tutustuu teologian käsitteeseen.

harjoittelee vertailemaan erilaisia katsomuksia esimerkiksi opillisten seikkojen perusteella.

harjoittelee tekemään uskonnolliseen ajatteluun liittyviä kysymyksiä, kuten jos jumala on hyvä, miksi pahoja asioita tapahtuu.

pohtii, voiko tieteelliseen ajatteluun pohjautuen käsitellä uskontoja kriittisesti.

Vuorokurssi 1/ 7.luokka sisältöjä:
teologia
teologia ja tieteellinen ajattelu
katsomusten tieteellinen ja tutkiva näkökulma

Vuorokurssi 2/ 8.luokka S2 Etiikan perusteita

Tavoite T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	laaja-alainen osaaminen L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito
---	---

Oppilas
harjoittelee peruskäsitteitä, kuten moraali, etiikka, arvo, normi ja kaksinaismoraali.

pohtii, millainen on oikeuden ja velvollisuuden tai vapauden ja vastuun suhde.

tutustuu kansalaisaktiivisuuden ja -tottelemattomuuden käsitteisiin.

tutustuu eri ihmisten katsomuksellisiin elämänvalintoihin esimerkiksi haastattelujen tai dokumenttien kautta.

hahmottaa, miten suuri merkitys valintoihin on sillä, mihin syntyy tai millaisessa yhteisössä kasvaa.

selvittää, millaista on irrottautua katsomuksellisesta yhteisöstä ja mitä seurauksia siitä voi olla.

Vuorokurssi 2/ 8.luokka sisältöjä:
erilaisten katsomuksellisten ratkaisujen yksilölliset ja yhteisölliset perusteet

etiikan peruskäsitteitä: moraali, etiikka, arvo ja normi
oikeus ja velvollisuus
kansalaisaktivismi

Tavoite T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	laaja-alainen osaaminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
---	---

Oppilas
käy läpi hyvän elämän edellytyksiä ja yleisinhimillisiä arvoja, kuten totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus.

pohtii erilaisia yhteiskuntamuotoja.

tutustuu käsitteisiin demokratia ja totalitarismi. Yhteistyötä voidaan tehdä historian ja yhteiskuntaopin kanssa.

pohtii, millainen olisi hyvä yhteiskunta ja miten sen muodostumiseen voi itse vaikuttaa.

perehtyy perusoikeuksiin, kuten esimerkiksi ihmisarvo ja tasa-arvo (ikä, syntyperä, kieli, katsomus, fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet, sukupuoli suuntautuminen...).

harjoittelee tunnistamaan oma samanlaisuus ja erilaisuus muihin nähden.

pyrkii ymmärtämään omaa vertaisryhmää ja ryhmiä, jotka ovat erilaisia.

perehtyy käsitteisiin suvaitsevaisuus, suvaitsemattomuus ja rasismi. Pitääkö suvaita suvaitsemattomuutta?

tutustuu vähemmistöihin Suomessa.

harjoittelee tarkastelemaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

Vuorokurssi 2/ 8.luokka sisältöjä:

- hyvä elämä
- yhteiskunta: demokratia ja totalitarismi
- perusoikeudet
- yhdenvertainen kohtelu
- suvaitsevaisuus, suvaitsemattomuus ja rasismi
- vähemmistöt Suomessa

Tavoite T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä	laaja-alainen osaaminen L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen
--	--

kehittämään eettistä ajatteluaan	L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen
----------------------------------	--

Oppilas

tutustuu erilaisiin eettisiin teorioihin, kuten tarkoitus-, seuraus- ja velvollisuusetiikka

mietti, mikä merkitys on sillä, onko teko tahallinen vai vahinko.

käy läpi arjen tilanteita ja mediaa sekä tarkastellaan niitä eri eettisten lähestymistapojen kautta.

harjoittelee tunnistamaan omia arvoja ja pohtimaan, toimiiko omien arvojensa mukaisesti.

perehtyy, miten moraalinen ajattelu kehittyy iän myötä; pieni lapsi voi varastaa kaupasta, eikä pidä sitä vääränä.

Vuorokurssi 2/ 8.luokka sisältöjä:
eettiset teorat, tarkoitus-, seuraus- ja velvollisuusetiikka
arvot
eettisen ajattelun kehittyminen

Vuorokurssi 3/ 9.luokka S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus

Tavoite T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	laaja-alainen osaaminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen
---	---

Oppilas

perehtyy käsitteisiin katsomusvapaus, ihmisarvo, ihmisoikeudet ja yhdenvertaisuus.

tunnistaa Suomen perustuslaissa olevat perusoikeudet, etenkin katsomusvapauden osalta.

tutustuu YK:n ihmisoikeuksien julistukseen.

osaa pohtia katsomusvapauden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa eri aikakausina.

tutustuu ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin.

perehtyy, millaisia keinoja katsomusvapauksien toteutumisen turvaamiseen on käytössä omassa maassa ja kansainvälisesti. Yhteistyötä voi tehdä yhteiskuntaopin kanssa.

osaa tarkastella katsomusvapautta humanistisen maailmankuvan kautta.

pohtii, millaisia seurauksia fundamentalistisista maailmankuvista on yksilöille.

Vuorokurssi 3/ 9.luokka sisältöjä:
katsomusvapaus ihmisoikeutena
katsomusvapauden turvaaminen ja puuttuminen
katsomusvapauden toteutuminen eri aikoina ja eri paikoissa
YK:n ihmisoikeuksien julistus
humanistinen maailmankuva

Tavoite T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	laaja-alainen osaaminen L5 Tietoja viestintätekniinen osaaminen L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
--	--

Oppilas

tutustuu erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, kuten
humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen.

tutustuu ympäristöetiikkaan ja eläinten oikeuksiin.

oppii kiinnittämään huomiota, miten omat teot vaikuttavat omaan ja muiden
tulevaisuuteen, esimerkiksi kierrättäminen ja lajittelu.

tutustuu kestäväin kehityksen periaatteisiin.

tutustuu erilaisiin tulevaisuusskenaarioihin.

osaa miettiä, miten omalla toiminnalla voi vaikuttaa tulevaisuuteen sekä
lähiympäristössä että koko maailman mittakaavassa.

harjoittelee erottamaan, miten halu ja tarve vaikuttavat tulevaisuuteen valintojen
pohjana. Pohjana voi käsitellä esimerkiksi Maslow'n tarvehierarkiaa.

Vuorokurssi 3/ 9.luokka sisältöjä:
erilaisia käsityksiä ihmisen ja luonnon suhteesta
ympäristöetiikka ja eläinten oikeudet
tulevaisuuteen vaikuttaminen paikallisesti ja globaalisti

Tavoite T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	laaja-alainen osaaminen L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
---	--

Oppilas

mieltii, millaisissa asioissa ihmisarvo näkyy.

tutustuu itseisarvon ja välinearvon käsitteisiin. Ihmisarvo on itseisarvo, ei välinearvo.

tunnistaa, missä tilanteissa ihmisen yhdenvertaisuutta loukataan.

tutustuu käsitteisiin ihmiskauppa, salakuljetus ja orjuus.

perehtyy ajankohtaisiin mediatapahtumiin näiden arvojen perusteella.

Vuorokurssi 3/ 9.luokka sisältöjä:

ihmisarvo

ihmisoikeudet

ihmisoikeuksien loukkaukset

itseisarvo, välinearvo

yhdenvertaisuus